

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРЕНТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ

©2020 СИТНИЦЬКИЙ М. В.

УДК 330.3(100)+378(477)

JEL: I28; I29; F29

Ситницький М. В. Міжнародний конкурентний потенціал дослідницьких університетів України

Статтю присвячено питанням діагностики стану та виявлення тенденцій розвитку міжнародного конкурентного потенціалу дослідницьких університетів України. Досліджено динаміку рейтингових позицій закладів вищої освіти України, що мають потенціал дослідницьких університетів у міжнародній рейтинговій системі QS World University Rankings 2012–2019 рр. Установлено, що безперечним лідером серед семи вітчизняних дослідницьких університетів, що присутні у глобальному рейтингу станом на 2019 р., є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Аналітичне оцінювання міжнародного конкурентного потенціалу дослідницьких університетів України виявило суттєві диспропорції у: загальному контингенті українських студентів; співвідношенні чисельності українських студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) «бакалавр» і «магістр»; загальному контингенті іноземних студентів; співвідношенні чисельності іноземних студентів ОКР «бакалавр» і «магістр»; загальній чисельності українських науково-педагогічних працівників; співвідношенні українських та іноземних науково-педагогічних працівників. Аналіз динаміки кількості закладів вищої освіти України III–IV рівнів акредитації дав змогу виявити тенденцію до їх скорочення, що, своєю чергою, приведе до більш якісної освіти в цих університетах. Наведено 14 українських закладів вищої освіти, що володіють суттєвим дослідницьким потенціалом і вже мали в період 2009–2014 рр. статус дослідницького університету. Ці установи мають стати об'єктами перспективного розвитку для нарощування їх міжнародного конкурентного потенціалу. Необхідно розробити чіткі критерії отримання та підтвердження статусу дослідницького університету в Україні. Важливо, щоб ці вимоги корелювали з вимогами, що висуваються до університетів світового класу, які є лідерами на міжнародному рівні. Після цього має розпочатися робота над формуванням і реалізацією стратегічної програми розвитку міжнародного конкурентного потенціалу дослідницьких університетів України.

Ключові слова: дослідницькі університети, міжнародний конкурентний потенціал, міжнародна конкурентоспроможність, глобальне ранжування, університети світового класу, показники дослідницьких університетів України.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-170-181>

Рис.: 7. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 30.

Ситницький Максим Васильович – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0452-0404>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/X-3756-2018>

УДК 330.3(100)+378(477)

JEL: I28; I29; F29

Ситницький М. В. Международный конкурентный потенциал исследовательских университетов Украины

Статья посвящена вопросам диагностики состояния и выявления тенденций развития международного конкурентного потенциала исследовательских университетов Украины. Исследована динамика рейтинговых позиций высших учебных заведений Украины, имеющих потенциал исследовательских университетов в международной рейтинговой системе QS World University Rankings 2012–2019 гг. Установлено, что бесспорным лидером среди семи отечественных исследовательских университетов, присутствующих в глобальном рейтинге по состоянию на 2019 г., является Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина. Аналитическое оценивание международного конкурентного потенциала исследовательских университетов Украины выявило существенные диспропорции в: общем контингенте украинских студентов; соотношении численности украинских студентов образовательно-квалификационных уровней (ОКУ) «бакалавр» и «магистр»; общем контингенте иностранных студентов; соотношении численности иностранных студентов ОКУ «бакалавр» и «магистр»; общей численности украинских научно-педагогических работников; соотношении украинских и иностранных научно-педагогических работников. Анализ количества высших учебных заведений Украины III–IV уровней аккредитации позволил выявить тенденцию к сокращению, что, в свою очередь, приведет к более качественному образованию в этих университетах. Приведены 14 украинских высших учебных заведений, которые обладают существенным исследовательским потенциалом и уже имели в период 2009–2014 гг. статус исследовательского университета. Эти учреждения должны стать объектами перспективного развития для наращивания их международного конкурентного потенциала. Необходимо разработать четкие критерии получения и подтверждения статуса исследовательского университета в Украине. Важно, чтобы эти требования коррелировали с требованиями, предъявляемыми к университетам мирового класса, являющимся лидерами на международном уровне. После этого должно начаться работа над формированием и реализацией стратегической программы развития международного конкурентного потенциала исследовательских университетов Украины.

Ключевые слова: исследовательские университеты, международный конкурентный потенциал, международная конкурентоспособность, глобальное ранжирование, университеты мирового класса, показатели исследовательских университетов Украины.

Рис.: 7. **Табл.:** 2. **Библ.:** 30.

Ситницький Максим Васильевич – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента инновационной и инвестиционной деятельности, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0452-0404>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/X-3756-2018>

Sitnicki M. W. The International Competitive Potential of Ukrainian Research Universities

The article is concerned with the issues of diagnostics of the status and identification of tendencies in the development of the international competitive potential of research universities of Ukraine. The dynamics of rating positions of the higher education institutions of Ukraine in the international rating system QS World University Rankings 2012–2019 is researched. It is determined that among seven national research universities present in the global rating for 2019 the undisputed leader is V. N. Karazin Kharkiv National University. An analytical assessment of the international competitive potential of research universities in Ukraine has identified significant disparities in: the overall contingent of Ukrainian students; the proportion of the number of Ukrainian students as to the education and qualification levels (EQL) of «Bachelor» and «Master»; the general contingent of foreign students; the proportion of the number of foreign students as to the EQL of «Bachelor» and «Master»; the total number of Ukrainian scientific and pedagogical workers; the proportion of Ukrainian and foreign scientific and pedagogical workers. The analysis of the number of institutions of higher education in Ukraine of the III–IV. accreditation levels allowed to identify a tendency towards their reduction, which in turn will lead to higher quality education at those universities. The author presents fourteen Ukrainian higher education institutions with significant research potential, with the status of a research university in the period of 2009–2014. These institutions should become objects of a promising development, in order to increase their international competitive potential. It is necessary to develop clear criteria for obtaining and verification of the status of research university in Ukraine. It is important that these requirements correlate with the requirements of the world-class universities that are leaders at the international level. After that, work should begin on the formation and implementation of a strategic program for the development of international competitive potential of research universities in Ukraine.

Keywords: research universities, international competitive potential, international competitiveness, global ranking, world-class universities, indicators of research universities of Ukraine.

Fig.: 7. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 30.

Sitnicki Maksym W. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Innovative and Investment Activities, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0452-0404>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/X-3756-2018>

Українська держава зараз потребує укріплення конкурентних позицій на міжнародному рівні та формування іміджу надійного партнера для країн, що взаємодіють з нашою державою в експортно-орієнтованих галузях народного господарства. Сфера науки й освіти є галуззю, що здатна результатами своєї діяльності найефективнішим способом презентувати інтелектуальний потенціал української нації на міжнародному рівні та сформувати інноваційно-орієнтовану модель розвитку національної економіки за рахунок стимулів розвитку, що надає глобальна конкуренція. За останні п'ять років кількість закладів вищої освіти України, що потрапили в глобальний рейтинг, значно зростає. На сьогоднішній день їх налічується вже близько семи. Саме ці заклади вищої освіти привертають найбільшу увагу для подальшого стратегічного розвитку за підтримки української держави, тому що вони вже наростили значний конкурентний потенціал, якого вистачило, щоб розпочати міжнародну боротьбу за лідерство на глобальному рівні. З огляду на це, наукові розробки в цьому напрямі є актуальною та своєчасною дослідницькою працею.

Науковці Бажал Ю., Бакушевич І., Венесаар У., актуалізували питання переосмислення нової ролі університетів в інноваційному підприємстві, що має ґрунтуватися на креативному підході та комерціалізації [1]. Такий підхід дозволить на основі людиноцентричного розвитку інтелектуального потенціалу досягти високого рівня міжнародної конкурентоспроможності України. Фундаментальним науковим дослідженням є публікація Гейця В., що пояснює необхідність формування нових економічних відносин на основі розвитку людського капіталу, який у

політико-економічному сенсі має забезпечити міжнародну конкурентоспроможність України та вивести її економіку на якісно новий шлях розвитку [2]. Характеризують сучасну епоху наукові висновки Гейця В. і Гриценка А. Дослідниками обґрунтовано, що відбувається протиріччя між глобалізацією, яка спирається на інформаційно-мережеві та фінансові механізми, і просторово-країновою локалізацією матеріальних і трудових ресурсів, які не можуть переміщатись у просторі зі швидкістю інформаційних і фінансових потоків [3].

Наукові праці Єфіменко Т. [4] та Єфіменко Т., Гасанова С. [5] концептуально сформувавши сучасний погляд на розвиток науки через удосконалення механізмів її фінансування в умовах трансформаційно-інформаційних змін глобального характеру. Дослідники Лук'яненко Д., Антонюк Л., Василькова Н., Ільницький Д. та ін. здійснили комплексний аналіз конкурентних моделей управління якістю вищої освіти у XXI столітті [6]. Вченими було узагальнено кращий світовий досвід функціонування національних систем вищої освіти, їх інструментарій та механізми управління. У дослідженні Левченко О., Кузьменко Г., Царенко І. [7] обґрунтовано роль університетів у формуванні інноваційної екосистеми. У праці Левченко О., Левченко А., Горпинченко О., Царенко І. [8] досліджено вплив вищої освіти на національний економічний і соціальний розвиток. Дослідниками Руденко С., Сапенко Р., Базалук О., Титаренко В. у праці [9] розкриті особливості управління міжнародними освітніми проектами між університетами Польщі та України, що має на меті зміцнити міжнародний потенціал вітчизняних університетів.

У наших попередніх дослідженнях [10] було здійснено концептуальне осмислення сучасної практики стратегічного управління розвитком дослідницьких університетів в умовах соціально-економічних та інформаційно-технологічних змін і розкрито передовий міжнародний досвід. У праці [11] проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність Top-25 університетів світового класу та розроблено пропозиції щодо розвитку дослідницьких університетів Європейського Союзу. У праці [12] запропоновано інноваційну модель формування в Україні цифрових дослідницьких університетів.

Проте необхідно дослідити стан і перспективи розвитку міжнародного конкурентного потенціалу закладів вищої освіти України, що мають дослідницький потенціал і присутні у глобальному рейтингу QS World University Rankings.

Головною *ціллю* дослідження є діагностика стану та виявлення тенденцій і перспектив розвитку міжнародного конкурентного потенціалу дослідницьких університетів України. Відповідно до цілі в роботі були поставлені та вирішені такі *завдання*:

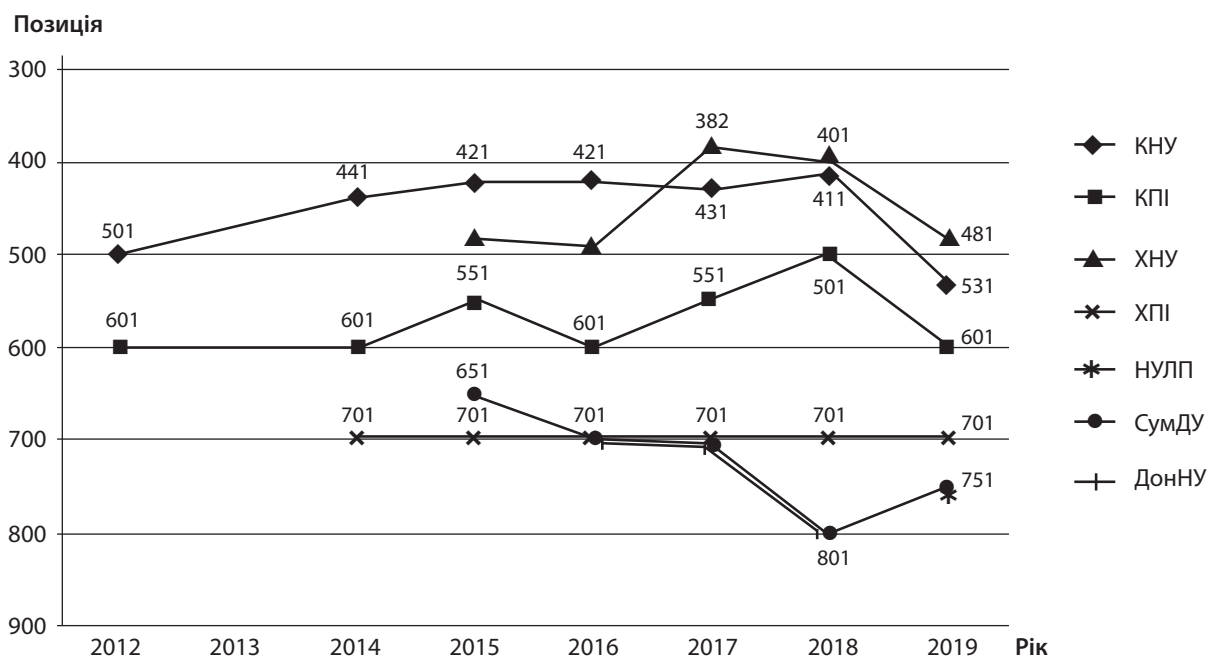
- ✦ дослідити динаміку розвитку рейтингових позицій дослідницьких університетів України в міжнародній рейтинговій системі QS World University Rankings;
- ✦ розкрити міжнародний конкурентний потенціал дослідницьких університетів України та виявити тенденції та перспективи його розвитку;

- ✦ здійснити аналіз динаміки розвитку чисельності закладів вищої освіти України III–IV рівнів акредитації та контингенту студентів.

Проаналізуємо динаміку входження та розвитку вітчизняних дослідницьких університетів у світовий рейтинг QS World University Rankings (рис. 1).

Виходячи з рис. 1 зазначимо, що першими із вітчизняних дослідницьких університетів у 2012 р. у глобальний рейтинг увійшли Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ) – зі стартовою рейтинговою позицією 501–550 і Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ) – зі стартовою рейтинговою позицією 601+. Це, безперечно, була знакова подія для України, яка ще раз довела спроможність вітчизняних університетів конкурувати із глобальними флагманами освіти і науки та наблизитися до критеріїв, що висуваються до університетів світового класу.

Додавало оптимізму те, що вітчизняні університети не тільки увійшли у рейтинг, а і почали стрімко завойовувати з року в рік все кращі позиції. Так, *Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ)* з рейтингової позиції 501–550 у 2012 р. піднявся на 441–450 позицію у 2014 р., потім невелике покращення (421–430 позиція) у 2015 р., що залишилась і у 2016 р. Ця затримка на одній позиції два роки поспіль уже показала тривожну тенденцію, яка

Рис. 1. Динаміка позицій закладів вищої освіти України, які мають потенціал дослідницьких університетів у міжнародному рейтингу QS, 2012–2019 рр.

Примітки: показники за 2013 р. відсутні, оскільки цього року ранжування не проводилося; графік побудовано на підставі першої цифри показника, що показує позицію дослідницького університету України в діапазоні глобального рейтингу QS.

Джерело: розроблено автором на основі [13–16].

згодом проявилася в незначному просіданні рейтингової позиції КНУ на 431–440 місце у 2017 р. Але вже у 2018 р. позиція зросла до 411–420. На жаль, у 2019 р. почалось стрімке падіння: університет втратив 120 позицій і перемістився аж на 531–540 місце, що на 30 пунктів нижче за позицію, з якої КНУ починав своє входження в рейтинг у 2012 р. Що саме спричинило таке падіння, які фактори є ключовими – спробуємо з'ясувати у процесі детального аналізу рейтингових індикаторів.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ) розпочав свій шлях у глобальному рейтингу QS у 2012 р. з позиції 601+. Уже за два роки, у 2014 р. університет зайняв діапазон 601–650, що укріпило його статус і дало змогу закласти фундамент для стрімкого поступу вже у 2015 р., коли цей заклад вищої освіти покращив свої показники на 50 пунктів, зайнявши 551–600 позицію. Ця динаміка повторилася і в наступні роки: у 2016 р. КПІ втратив 50 пунктів, перемістившись на 601–650 місце, а у 2017 р. знову наздогнав 50 пунктів і посів 551–600 позицію. Далі динаміка стала позитивною, що проявилось в результатах 2018 р., коли університет піднявся на 50 пунктів і посів 501–550 місце в діапазоні. Подібно до ситуації, яка склалася з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у 2019 р. втратив 100 позицій і отримав місце у глобальному рейтингу 601–650. Фактично те саме місце, з якого починав у 2012 р. – 601+.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (ХНУ) є потужним національним класичним університетом, що увійшов до глобального рейтингу QS у 2015 р., одразу посівши високе місце в діапазоні 481–490. З часом позиція просіла у 2016 р. на 10 пунктів, і університет зайняв 491–500 місце. Але вже у 2017 р. ХНУ стрімко піднявся на 109 пунктів і посів 382 позицію. Слід особливо наголосити, що це найвища позиція, яку вдалося посісти українським університетам у глобальному рейтингу QS, але утримати таке лідерство було досить складно, і вже у 2018 р. університет втратив 19 пунктів і перемістився на 401–410 місце. До 2019 р. було втрачено ще 80 пунктів, і заклад вищої освіти посів 481 місце.

Варто підкреслити, що, урахувавши навіть те, що позиція Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна знижувалася за останні два роки, але все одно вона залишилася найвищою у 2019 р. серед українських університетів, що представлені в рейтингу QS. Це свідчить про найвищий потенціал ХНУ серед українських закладів вищої освіти, що у стратегічній перспективі дасть можливість отримати дослідницький статус і гідно представляти нашу

країну на міжнародній арені в навчальній та науковій сферах.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (ХПІ) має значний дослідницький потенціал для розвитку, що дало змогу увійти у глобальний рейтинг QS у 2015 р., зайнявши позицію 701+. Звісно, ця позиція не є високою, і університет її утримав також у 2016 р. і 2017 р. Але сам факт наявності у глобальному рейтингу свідчить про відповідність ХПІ міжнародним стандартам, що висувуються до оцінювання університетів світового класу. Як видно з позиції у 2018 р. (701–750) та у 2019 р. (теж 701–750), головною стратегією цього закладу вищої освіти було утриматись у рейтингу та стабілізувати свою присутність. Сподіваємось, що у стратегічній перспективі, за допомогою загальнодержавної реформи підтримки дослідницьких університетів Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» зможе системно розвивати свою конкурентоспроможність і впевнено зростати у глобальному рейтингу.

Національний університет «Львівська політехніка» (НУЛП) є найстарішим вищим технічним навчальним закладом України та Східної Європи. У 2019 р. він увійшов до глобального рейтингу QS з позицією 751–800. Університет має значний дослідницький потенціал і претендує на визнання українською державою шляхом присвоєння йому дослідницького статусу. Таку відповідність НУЛП підтвердив, увійшовши у глобальний рейтинг, що підкреслює його формальну готовність до представлення нашої держави на міжнародному рівні.

Сумський державний університет (СумДУ) є прогресивним закладом вищої освіти, що досяг високого рівня дослідницького потенціалу. Однією з чисельних конкурентних переваг університету є те, що він забезпечив індексування двох своїх наукових журналів у міжнародних наукометричних базах даних Web of Science Core Collection і Scopus. Це дало змогу суттєво покращити якісний рівень індикатора публікаційної активності цього закладу вищої освіти. Університет увійшов до глобального рейтингу QS у 2015 р., посівши позицію 651–700. Але утриматись важко, необхідно постійно забезпечувати відповідність критеріям, і вже у 2016 р. університет, втративши 50 пунктів, отримав 701+ позицію, яку вдалося стабілізувати у 2017 р. на цьому ж рівні 701+. Наступний рік приніс суттєве падіння, аж на 100 пунктів, і зупинив рейтингову відмітку у 2018 р. на 801–1000 місці. Такий стан є балансуванням на грані виходу, але сама присутність університету та боротьба його керівництва за якісні показники, говорить про його наявний міжнародний конкурентний потенціал, що вже у 2019 р. принесло свої плоди, забезпечивши 751–800 місце в рейтингу QS.

Донецький національний університет імені Василя Стуса (ДонНУ) є одним із найбільших закладів вищої освіти України. Сьогодні, у зв'язку із ситуацією,

що склалася на сході України, університет тимчасово розташований у Вінниці. Незважаючи на це, заклад вищої освіти потрапив у глобальний рейтинг QS у 2016 р. на позицію 701+. У наступному, 2017 р. він втримав свою позицію. Але вже у 2018 р. втратив 100 пунктів і опинився на 801–1000 місці. Слід відмітити управлінську майстерність керівництва університету, яке, реалізуючи вимушену антикризову стратегію, знайшло можливості та сили виконати необхідні міжнародні критерії та забезпечити входження цього закладу вищої освіти у глобальну систему ранжування. Це свідчить про потужний управлінський та інтелектуальний (людський) потенціал, що у стратегічній перспективі може допомогти університету гідно представляти Україну в міжнародному освітньому та дослідницькому середовищі.

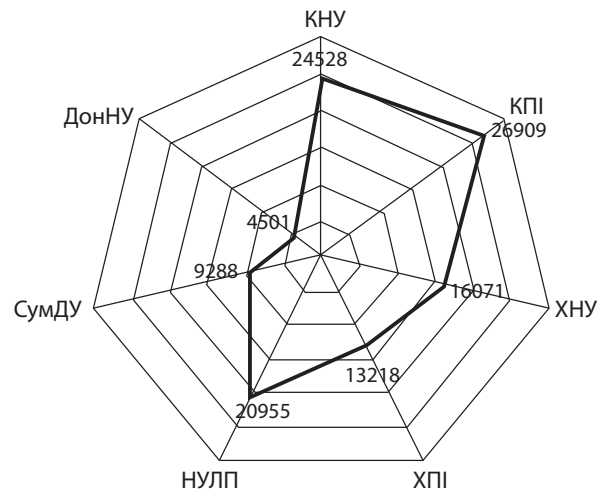
Представлені сім закладів вищої освіти фактично є вже готовими для отримання статусу дослідницького університету в Україні. Головним чинником тут виступають люди, які забезпечують такий потужний конкурентний потенціал. Розвиток у дослідницьких університетах України інноваційної діяльності та вдосконалення підприємницьких здібностей наукових, науково-педагогічних працівників і студентів є тим дороговказом, що приведе до забезпечення фінансової автономії цих закладів вищої освіти.

Отже, для повного розуміння сильних і слабких сторін згаданих університетів необхідно оцінити показники наявності персоналу та контингенту студентів, що представляють громадяни України і громадяни інших держав, які навчаються чи викладають у цих університетах. Показник такого співвідношення є одним із ключових у процесі фахового оцінювання університетів експертами глобальної рейтингової системи QS. Спираючись на основні рейтингові індикатори QS World University Rankings, порівняємо потенціал присутніх у світовому рейтингу закладів вищої освіти України станом на 2019 р. Це є важливим для того, щоб оцінити, які університети України зможуть, перш за все, відповідати рівню, щоб формально отримати статус дослідницького університету після прийняття нового «Положення про дослідницький університет», в якому будуть вписані чіткі критерії відповідності.

Передусім проаналізуємо чисельність студентів у цих дослідницьких університетах України (рис. 2).

Відповідно до рис. 2 найбільша чисельність контингенту студентів у 2019 р. присутня в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» – 26 909 осіб. На другому місці – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, що має на 2381 особу менше, ніж лідера. На третьому місці – Національний університет «Львівська політехніка», що має на 5 954 студента менше, ніж університет, що знаходиться на другому місці. Четверту сходинку посів

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, що на 4 884 студенти відстає від третього місця. П'яту позицію зайняв Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», що на 2 853 студенти відстає від четвертої позиції. Шосте місце посів Сумський державний університет, що на 3 930 студентів відстає від п'ятого місця. Сьоме місце зайняв Донецький національний університет імені Василя Стуса, що на 4 787 студентів відстав від шостого місця. Різниця між першим і останнім місцем складає 22 408 студентів.

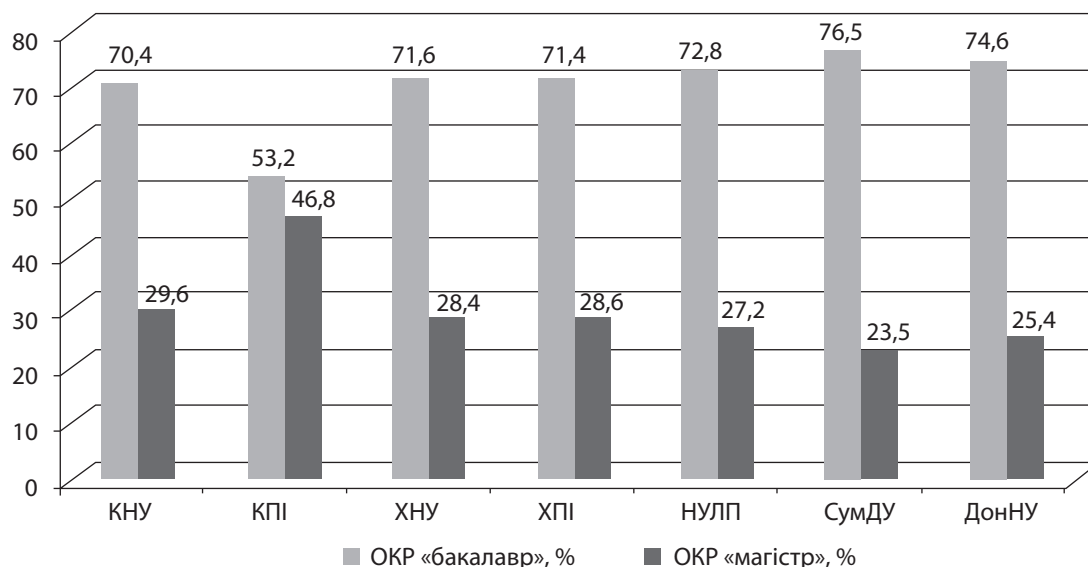
Рис. 2. Чисельність студентів у дослідницьких університетах України, 2019 р., осіб

Джерело: розроблено автором на основі [16].

Далі пропонуємо проаналізувати співвідношення чисельності студентів освітньо-кваліфікаційного рівнів (ОКР) «бакалавр» і «магістр» у закладах вищої освіти України (рис. 3).

Виходячи з рис. 3 найбільша диспропорція студентів ОКР «бакалавр» до ОКР «магістр» наявна в Сумському державному університеті та становить відповідно 76,5 : 23,5%. Київський національний університет імені Тараса Шевченка має співвідношення 70,4 : 29,6%, що також свідчить про диспропорцію та необхідність її усунення. Оптимально збалансований стан 53,2 : 46,8% має Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Усі інші університети баланують на межі співвідношення від 71 : 29%, що є тривожною тенденцією для нарощування дослідницького потенціалу у стратегічній перспективі.

Наявна чітка картина, що показує суттєву диспропорцію в українських дослідницьких університетах між чисельністю студентів ОКР «бакалавр» і ОКР «магістр». З метою приготування цих закладів вищої освіти до отримання статусу дослідницького університету в Україні ця диспропорція має бути суттєво скорочена. Фактично, тільки Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» вже має опти-

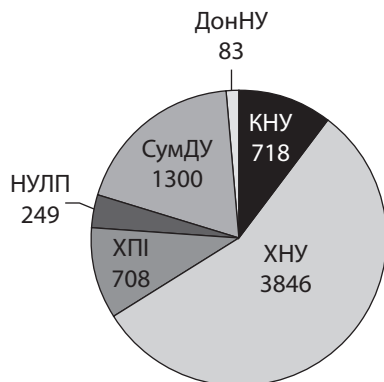

Рис. 3. Співвідношення чисельності студентів ОКР «бакалавр» і «магістр» у дослідницьких університетах України у 2019 р., %

Джерело: розроблено автором на основі [16].

мальне співвідношення, що говорить про готовність забезпечення ним високих наукових результатів як його науково-педагогічним складом, так і студентами магістратури.

На рис. 4 наведено чисельність іноземних студентів у дослідницьких університетах України.

Рис. 4. Чисельність іноземних студентів у дослідницьких університетах України у 2019 р., осіб

Примітка: показники КПІ в рейтингу QS за 2019 р. відсутні.

Джерело: розроблено автором на основі [16].

Систематизовані дані на рис. 4 показують, що найбільшу чисельність іноземних студентів у своєму складі має Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (3846 осіб). На другому місці Сумський державний університет з чисельністю на 2546 студентів менше, ніж у лідера. Третє місце посів Київський національний університет імені Тараса Шевченка, що має на 582 студенти менше, ніж університет, що посів друге місце. Четверте місце зайняв Національний технічний університет «Харківський політехніч-

ний інститут» з чисельністю іноземних студентів на 15 менше, ніж у КНУ. П'яте місце посів Національний університет «Львівська політехніка» з чисельністю на 454 студенти менше, ніж у четвертого місця. Шосте місце – у Донецького національного університету імені Василя Стуса з чисельністю на 166 студентів менше, ніж у п'ятого місця. Чисельність іноземних студентів Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за 2019 р. у рейтингу QS не була зазначена. Різниця чисельності іноземних студентів між першим і останнім місцем становить 3703 особи.

Наведені результати проведеного аналізу чисельності іноземних студентів показали значний міжнародний конкурентний потенціал Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Сумського державного університету за цим індикатором. Тепер наочно зрозуміло, за рахунок чого ці університети стрімко рухались у глобальному рейтингу QS.

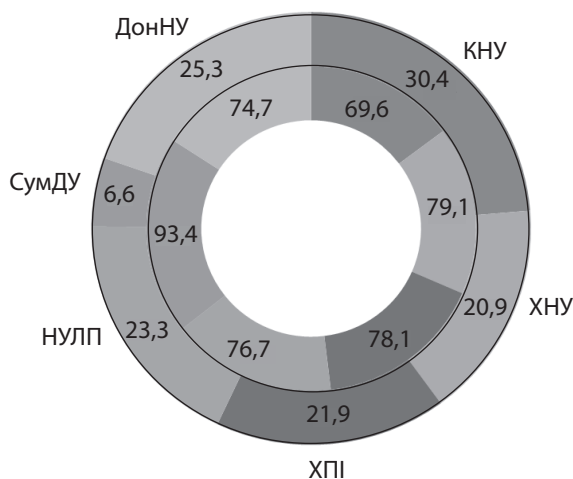
Саме наявність значної чисельності іноземних студентів є одним із вирішальних факторів високого міжнародного іміджу та академічної репутації закладів вищої освіти. Зазначені університети створили такі навчальні програми, що стали конкурентоспроможними на міжнародному рівні, а головне – рівень підготовки визнається багатьма країнами. Це відкриває можливості іноземним студентам, по-перше, отримати якісну освіту та професійну кваліфікацію, а, по-друге, – без зайвих перешкод провести процедуру нострифікації отриманого диплому в країні свого постійного проживання чи працевлаштування, адже сучасні українські документи про освіту відповідають європейським стандартам і визнаються багатьма

країнами Європи та світу. Цим користується велика кількість студентів з Індії, Китаю, Пакистану, Азербайджану та інших країн.

Також важливим індикатором є співвідношення чисельності іноземних студентів, які навчаються на ОКР «бакалавр» та ОКР «магістр» у дослідницьких університетах України (рис. 5).

Виходячи з рис. 5 найбільша диспропорція іноземних студентів між ОКР «бакалавр» та ОКР «магістр» наявна в Сумському державному університеті, яка становить відповідно 94,3 : 6,6%. Найменша диспропорція прослідковується в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – 69,6 : 30,4%. Після КНУ близькі показники (79,1 : 20,9%) у Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Інші університети балансують у межах середнього співвідношення – 76,3 : 23,5%.

Рис. 5. Співвідношення чисельності іноземних студентів ОКР «бакалавр» та ОКР «магістр» у дослідницьких університетах України у 2019 р., %

Примітки: показники КПІ у рейтингу QS за 2019 р. відсутні; внутрішнє коло – ОКР «бакалавр», зовнішнє коло – ОКР «магістр».

Джерело: розроблено автором на основі [16].

Аналіз показав, що за цим індикатором більш збалансоване співвідношення має Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Це свідчить про більш вигідні позиції в урахуванні потенціалу іноземних студентів, які навчаються в магістратурі для посилення консолідованого наукового результату.

Проаналізуємо загальну чисельність науково-педагогічних працівників у дослідницьких університетах України (рис. 6).

Діаграма на рис. 6 наочно виділяє лідера серед наведених університетів, яким є Київський національний університет імені Тараса Шевченка з чисельністю персоналу 2623 особи. Друге місце за чисельністю персоналу посів Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського», що має на 96 працівників менше, ніж у лідера. Третє місце зайняв Національний університет «Львівська політехніка», що має на 397 працівників менше, ніж у КПІ. На четвертому місці – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, що має на 157 працівників менше, ніж у третього місця. П'яте місце посів Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» – на 532 працівника менше, ніж у четвертого місця. Шосте місце зайняв Сумський державний університет, що має на 514 працівників менше, ніж у п'ятого місця. На сьомому місці – Донецький національний університет імені Василя Стуса, що має на 426 працівників менше, ніж у СумДУ. Різниця між чисельністю працівників між першим і останнім місцем складає 2122 працівника.

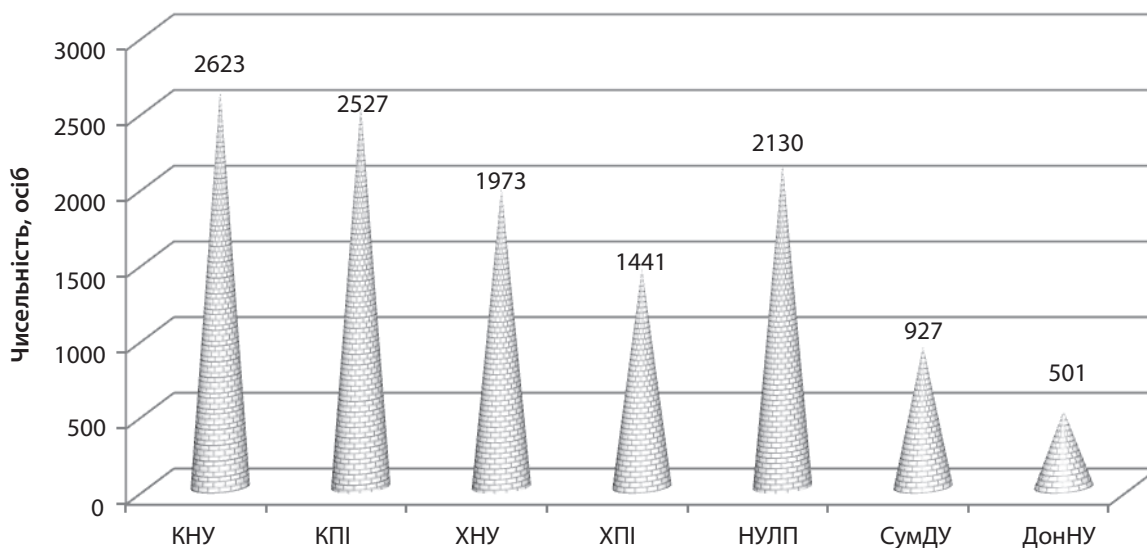
Проаналізуємо співвідношення чисельності українських та іноземних науково-педагогічних працівників у дослідницьких університетах України (рис. 7).

Щодо наведених даних рис. 7, слід зауважити, що найбільшу чисельність іноземних науково-педагогічних працівників має Київський національний університет імені Тараса Шевченка, що становить 0,68 % від загальної кількості працівників. Друге місце посів Сумський державний університет з часткою 0,53%. Третє місце – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, що має частку 0,35% іноземних працівників від загальної чисельності працівників. Четверте місце посів Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» з часткою 0,20%. П'яте місце розділили між собою Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Донецький національний університет імені Василя Стуса – обидва з часткою 0,19%. Шосте місце посів Національний університет «Львівська політехніка» з часткою 0,09%.

Проаналізуємо показники вищих навчальних закладів України (табл. 1).

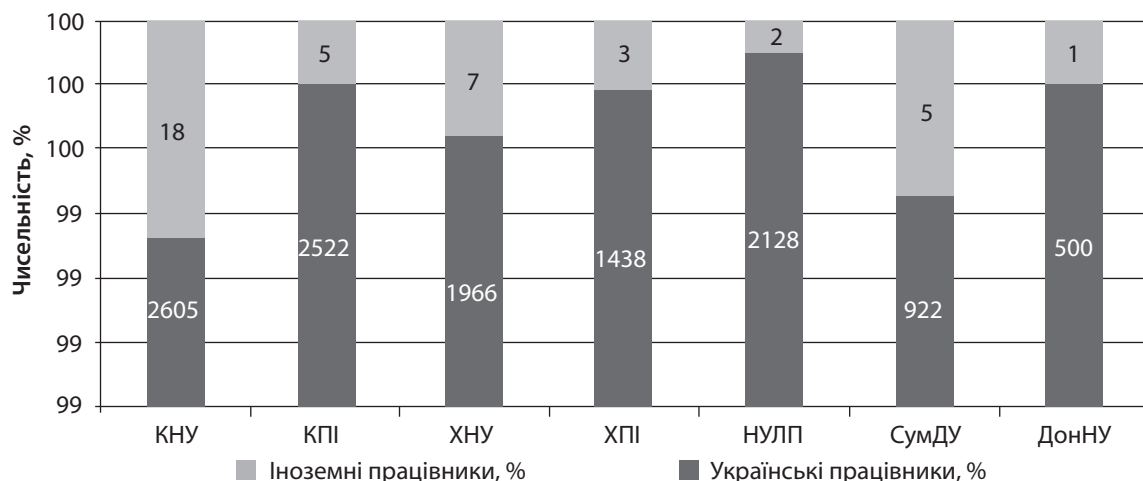
З наведених даних у табл. 1 видно, що за останні п'ять років, які аналізуються, кількість закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації в Україні скоротилася на 36 установ – з 325 у 2013/14 н. р. до 289 у 2017/18 н. р. Порівняно з 1995/96 н. р. їх кількість у 2017/18 н. р. збільшилася на 34 установи.

Чисельність студентів у закладах вищої освіти III–IV рівнів акредитації в Україні також є постійно змінною величиною. За період з 2013/14 н. р. до 2017/18 н. р. коливання були незначними, але порівняно з 2009/10 і 2010/11 н. р. чисельність студентів знизилася майже удвічі. Причиною тому є низька народжуваність та висока смертність, а також зростаючі можливості українських студентів щодо отримання вищої освіти в закордонних закладах вищої освіти. Відтік абітурієнтів також стимулює нестабільна полі-

Рис. 6. Чисельність науково-педагогічних працівників у дослідницьких університетах України у 2019 р., осіб

Джерело: розроблено автором на основі [16].

Рис. 7. Співвідношення чисельності українських та іноземних науково-педагогічних працівників у дослідницьких університетах України у 2019 р., осіб

Джерело: розроблено автором на основі [16].

тична та економічна ситуації в Україні, що склалася за останні п'ять років. Українська молода людина вимушена шукати можливості гідної стипендії, сучасних умов для навчання, розвитку та інтелектуального збагачення знаннями світового рівня. Ці можливості здібним абітурієнтам надають грантові програми Європейського Союзу та інших країн світу, що є значно привабливішими за своїми умовами ніж ті, що на сьогоднішній день пропонують вітчизняні заклади вищої освіти.

Як зворотний зв'язок, ця ситуація відображається в цифрах, що показують чисельність прийнятих абітурієнтів у вітчизняні заклади вищої освіти. З 2013/14 н. р. починається значне скорочення прийнятих осіб, а вже у 2017/18 н. р. воно дорівнює майже 83,6 тис. осіб. Якщо аналізувати цей показник за денною формою навчання, то з 2013/14 н. р. чисельність набору скоротилась у 2017/18 н. р. на 39,5 тис. осіб.

Тривожні цифри також присутні й у чисельності випускників закладів вищої освіти України III–IV рівнів акредитації. Починаючи з 2013/14 н. р. також спостерігається поступове падіння, що вже у 2017/18 н. р. виражається в скороченні чисельності на 125,2 тис. осіб. Це катастрофічна диспропорція, що говорить про значну втрату студентів у процесі навчання. Мається на увазі, що через низьку академічну успішність, залишення місця навчання з інших причин чисельність випускників різко зменшується, що у стратегічній перспективі призведе до гострого дефіциту кваліфікованих працівників на загальнодержавному ринку праці. Саме для цього необхідно створювати сильні дослідницькі університети, щоб вони формували інтелектуальну еліту нації.

У табл. 2 наведемо українські заклади вищої освіти, які мали статус дослідницького університету у період 2009–2014 рр.

Вищі навчальні заклади України III–IV рівнів акредитації

Навчальний рік*										
1995/96	2000/01	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Кількість закладів вищої освіти України, од.										
255	315	350	349	345	334	325	277	288	287	289
Чисельність студентів, тис. осіб										
922,8	1402,9	2245,2	2129,8	1954,8	1824,9	1723,7	1438,0	1375,2	1369,4	1330,0
за денною формою навчання										
616,3	859,5	1280,7	1250,2	1144,9	1104,1	1070,1	935,1	938,2	946,9	932,7
Прийнято до закладів вищої освіти України, тис. осіб										
206,8	346,4	370,5	392,0	314,5	341,3	348,0	291,6	259,9	253,2	264,43
за денною формою навчання										
150,7	219,5	266,5	276,2	203,7	244,5	247,2	219,4	206,3	201,0	207,7
Випущено із закладів вищої освіти України, тис. осіб										
147,9	273,6	527,3	543,7	529,8	520,7	485,1	405,4	374,0	318,7	359,9
за денною формою навчання										
131,5	189,1	269,8	275,6	267,9	264,8	258,9	227,6	211,6	182,2	210,7

Примітка: * – на початок навчального року (н. р.).

Джерело: складено автором на основі [17; 18].

Таблиця 2

Українські заклади вищої освіти, які мали у період 2009–2014 рр. статус дослідницького університету

№ з/п	Заклад вищої освіти	Рік надання статусу
1	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»	21 листопада 2007 р. і 3 лютого 2010 р.
2	Національний університет «Львівська політехніка»	8 липня 2009 р.
3	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	29 липня 2009 р.
4	Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого	29 липня 2009 р.
5	Львівський національний університет імені Івана Франка	29 липня 2009 р.
6	Національний університет «Острозька академія»	29 липня 2009 р.
7	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	29 липня 2009 р.
8	Національний гірничий університет	23 вересня 2009 р.
9	Національний університет біоресурсів і природокористування України	3 лютого 2010 р.
10	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	3 лютого 2010 р.
11	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	3 лютого 2010 р.
12	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	3 лютого 2010 р.
13	Національний авіаційний університет	3 лютого 2010 р.
14	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	24 березня 2010 р.

Джерело: розроблено автором на основі [19–26].

Аналізуючи табл. 2, зазначимо, що наведені заклади вищої освіти є тими, що потенційно готові та можуть увійти в статус дослідницьких університетів України. Ці заклади вищої освіти в період 2009–2014 рр. відповідали всім вимогам чинному на той час «Положенню про дослідницький університет» [27].

Скасування їх статусу як дослідницьких у 2014 р., відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 р. № 597 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» [28], було спричинене не зниженням їх дослідницького потенціалу чи втратою

відповідності визначеним законодавцем критеріям, а перш за все, тяжкою економічною ситуацією в Україні на той час. Такий період економічного занепаду не давав можливостей державі повною мірою виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання перед закладами вищої освіти, які вона визнала дослідницькими. Для того, щоб зняти фінансову напругу з Державного бюджету України, такий статус був скасований, і формальне існування університетів дослідницького типу припинилося.

Сьогодні, в часи інформаційного суспільства, державні діячі мають зрозуміти, що дослідницька діяльність у закладах вищої освіти України є основою для поступу держави в цілому. Саме тому необхідно впроваджувати дієві механізми активізації її розвитку. Як зазначає Жилінська О.: «...активізація розвитку науково-технічної діяльності в інформаційному суспільстві має формуватись через зниження трансформаційних і транзакційних витрат у створенні нових ринків через формування глобальних мереж користувачів нових інтелектуальних ресурсів на основі механізму ліцензійних та інвестиційних угод» [29, с. 17]. Саме ці завдання покликані вирішити відроджені дослідницькі університети України, що стануть центрами сучасного оновлення та поступу.

Ініціатива Міністерства освіти і науки України про розробку нового Проекту «Положення про дослідницький університет» є надзвичайно своєчасною та історично важливою. До формування й обговорення мають приєднатися кращі інтелектуали України, представники громадськості та міжнародні експерти, щоб напрацювати дійсно фундаментальний документ, що визначить наукову долю дослідницьких університетів та сформує інноваційну модель економіки України. захищена докторська дисертація [30] в умовах цифрової трансформації та глобальної економіки знань актуалізувала проблематику оновлення теоретичного базису та осучаснення практики стратегічного управління вітчизняними дослідницькими університетами, яке має ґрунтуватися на віковичних принципах академічної автономії, самоврядності та академічної доброчесності, що уможливить лідерство вітчизняних дослідницьких університетів і перетворить їх на драйверів інноваційного розвитку економіки України.

ВИСНОВКИ

Отже, проведений аналіз дав змогу виявити, що безперечним лідером серед вітчизняних закладів вищої освіти з дослідницьким потенціалом у глобальному рейтингу QS є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна з рейтинговою позицією 481 у 2019 р.. На другому місці розмістився Київський національний університет імені Тараса Шевченка з рейтинговою позицією 531–540. Замкнув трійку лідерів Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з рейтинговою позицією 601–650. Така динаміка ще раз підкреслює необхідність системного розвитку ключових сфер дослідницьких університетів України, що забезпечують високий рівень панівних індикаторів у міжнародних рейтингах. Це можна ефективно робити тільки на засадах комплексної державної підтримки. А поодинокі «накручування» окремих показників буде спричиняти турбулентність та стрибкоподібний розвиток, на забезпечення якого будуть витрачатися великі ресурси, а коефіцієнт корисної дії буде мінімальний.

Також було виявлено загрозову тенденцію втрати позицій українських закладів вищої освіти у глобальному рейтингу QS. Це обумовлено відсутністю системного підходу української держави до створення стратегічної програми розвитку міжнародного конкурентного потенціалу за основними індикаторами глобального рейтингу провідних закладів вищої освіти, що мають дослідницький потенціал і вже присутні у глобальному ранжуванні. Наприклад, за кількістю публікацій, що індексуються в міжнародних базах даних, вітчизняні дослідницькі університети з року у рік демонструють приріст, а за ступенем міжнародного впливу результатів цих наукових досліджень спостерігається спад. Це, своєю чергою, спричиняє просідання і за наступним індикатором – «академічна репутація», що формується на основі визначних наукових результатів, що вирішили важливі проблеми суспільства, та наявності Нобелівських лауреатів і лауреатів інших премій як наслідок такого визнання.

Аналіз динаміки кількості закладів вищої освіти України III–IV рівнів акредитації за десять років дав змогу виявити тенденцію до їх скорочення, що, своєю чергою, приведе до більш якісної освіти в тих університетах, які залишаться, але вже у реформованому стані. Чисельність контингенту студентів та випускників українських закладів вищої освіти України III–IV рівнів акредитації за останні п'ять років показало різке зменшення набору. Щодо чисельності випусків, аналіз показав також суттєве зменшення випускників порівняно з чисельністю вступників. Це є ще одним викликом, для нейтралізації якого треба вживати рішучі дії з розвитку привабливості дослідницьких університетів України.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Необхідно розробити чіткі критерії отримання та підтвердження статусу дослідницького університету в Україні. Важливо, щоб ці вимоги корелювали з вимогами, що висуваються до університетів світового класу, які є лідерами на міжнародному рівні. Після цього має розпочатися робота над формуванням і реалізацією стратегічної програми розвитку міжнародного конкурентного потенціалу дослідницьких університетів України. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Бажал Ю. М. Нова роль університетів у інноваційно-му підприємництві // Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема : навч. посіб. Київ : Пульсари, 2015. 280 с.
- Геєць В. М. Особливості взаємозв'язку економічних та політичних трансформацій на шляху до реконструктивного розвитку економіки України. *Економіка України*. 2017. № 10. С. 3–21.
- Геєць В. М., Гриценко А. А. «Новий прагматизм» як інструмент інклюзивної глобалізації (до 70-річчя професора Гж. В. Колодко). *Економіка України*. 2019. № 1. С. 3–15.
- Єфименко Т. І. Концептуальні підходи щодо розвитку механізмів фінансування науки. *Фінанси України*. 2016. № 8. С. 9–23. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_16_08_009_uk.pdf
- Єфименко Т. І., Гасанов С. С. Вагомий успіх української наукової школи глобалістики. *Фінанси України*. 2018. № 10. С. 128–130. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_18_10_128_uk.pdf
- Конкурентні моделі управління якістю вищої освіти у XXI столітті : монографія / за ред. Д. Г. Лук'яненка, Л. Л. Антонюк. Київ : КНЕУ, 2019. 380 с.
- Levchenko O., Kuzmenko H., Tsarenko I. The Role of Universities in Forming the Innovation Ecosystem. *Innovative Economics and Management*. 2018. Vol. 5. Issue 2. P. 10–16. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/8603/1/Levchenko_Kuzmenko_Tsarenko_THE%20ROLE%20OF%20UNIVERSITIES%20IN%20FORMING%20THE%20INNOVATION%20ECOSYSTEM.pdf
- Levchenko O., Levchenko A., Horpynchenko O., Tsarenko I. The Impact of Higher Education on National Economic and Social Development: Comparative Analysis. *Journal of Applied Economic Sciences*. 2017. Vol. 12. Issue 3. P. 850–862.
- Rudenko S., Sapeńko R., Bazaluk O., Tytarenko V. Management Features of International Educational Projects Between Universities of Poland and Ukraine. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. С. 142–147. DOI: 10.29202/nvngu/2018-2/21.
- Ситницький М. В. Стратегічне управління розвитком дослідницьких університетів : монографія. Київ : Ліра-К, 2018. 302 с.
- Sitnicki M. Determining the Priorities of the Development of EU Research Universities Based on the Analysis of Rating Indicators of World-Class Universities. *Baltic Journal of European Studies*. 2018. Vol. 8. No. 1. P. 76–100. DOI: 10.1515/bjes-2018-0006.
- Sitnicki M. Development of a Model of Digital Research Universities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. No. 1. P. 311–318. DOI: 10.30525/2256-0742/2018-4-1-311-318.
- QS World University Rankings®, 2015/16. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015>
- QS World University Rankings®, 2016–2017. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2016>
- QS World University Rankings®, 2018. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>
- QS World University Rankings®, 2019. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>
- Статистичні збірники «Україна у цифрах 2010», «Україна у цифрах 2012», «Україна у цифрах 2016» / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
- Статистичні щорічники України за 2013, 2014, 2015, 2016 роки / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Статуту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» від 21.11.2007 р. № 1332. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1332-2007-%EF>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Національного університету «Львівська політехніка» від 08.07.2009 р. № 713. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713-2009-п>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Київського національного університету імені Тараса Шевченка» від 29.07.2009 р. № 795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2009-п>
- Постанова КМУ «Питання Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого» від 29.07.2009 р. № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2009-п>
- Постанова КМУ «Питання Львівського національного університету імені Івана Франка» від 29.07.2009 р. № 797. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2009-п>
- Постанова КМУ «Питання Національного університету «Острозька академія» від 29.07.2009 р. № 798. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/798-2009-п>
- Постанова КМУ «Питання Національного університету «Києво-Могилянська академія» від 29.07.2009 р. № 799. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/799-2009-п>
- Постанова КМУ «Питання Національного гірничого університету» від 23.09.2009 р. № 1013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2009-п>
- Постанова КМУ «Деякі питання надання вищим навчальним закладам статусу самоврядного (автономного) дослідницького національного університету» від 03.02.2010 р. № 76. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=76-2010-%EF>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про доповнення додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 76» від 24.03.2010 р. № 277. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/277-2010-п>
- Жилінська О. І. Розвиток науково-технічної діяльності: теорія і практика активізації : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2016. 40 с.
- Ситницький М. В. Стратегічне управління розвитком дослідницьких університетів України: теорія і практика : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2019. 577 с.

REFERENCES

- Bazhal, Yu. M. "Nova rol universytetiv u innovatsiinomu pidpriemnytstvi" [The New Role of Universities in Innovative Entrepreneurship]. In *Innovatsiine pidpriemnytstvo: kreatyvnist, komertsializatsiia, ekosystema*. Kyiv: Pulsary, 2015.
- Heiets, V. M. "Osoblyvosti vzaimozv'iazku ekonomichnykh ta politychnykh transformatsii na shliakhu do rekonstruktyvnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy" [Peculiarities of the Interrelation of Economic and Political Preconditions of a Reconstructive Development of Ukraine's Economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (2017): 3-21.
- Heiets, V. M., and Hrytsenko, A. A. "«Novyi prahmatyzm» yak instrument inkluzyvnoi hlobalizatsii (do 70-richchia profesora Hzh. V. Kolodko)" ["New Pragmatism" as an Instrument of Inclusive Globalization (to the 70th anniversary of Professor Grzegorz W. Kolodko)]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2019): 3-15.
- Konkurentni modeli upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity u XXI stolitti* [Competitive Models of Quality Management in Higher Education in the XXI Century]. Kyiv: KNEU, 2019.
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1332-2007-%EF>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/798-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/799-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2009-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=76-2010-%EF>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/277-2010-n>
- Levchenko, O. et al. "The Impact of Higher Education on National Economic and Social Development: Comparative Analysis". *Journal of Applied Economic Sciences*, vol. 12, no. 3 (2017): 850-862.
- Levchenko, O., Kuzmenko, H., and Tsarenko, I. "The Role of Universities in Forming the Innovation Ecosystem". *Innovative Economics and Management*. 2018. http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/8603/1/Levchenko_Kuzmenko_Tsarenko_THE%20ROLE%20OF%20UNIVERSITIES%20IN%20FORMING%20THE%20INNOVATION%20ECOSYSTEM.pdf
- QS World University Rankings®, 2015/16. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015>
- QS World University Rankings®, 2016-2017. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2016>
- QS World University Rankings®, 2018. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>
- QS World University Rankings®, 2019. <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019>
- Rudenko, S. et al. "Management Features of International Educational Projects between Universities of Poland and Ukraine". *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 2 (2018): 142-147. DOI: 10.29202/nvngu/2018-2/21
- "Statystychni shchorichnyky Ukrainy za 2013, 2014, 2015, 2016 roky" [Statistical Yearbooks of Ukraine for 2013, 2014, 2015, 2016]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
- "Statystychni zbirnyky «Ukraina u tsyfrakh 2010», «Ukraina u tsyfrakh 2012», «Ukraina u tsyfrakh 2016»" [Statistical Collections "Ukraine in Figures 2010", "Ukraine in Figures 2012", "Ukraine in Figures 2016"]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm
- Sitnicki, M. "Determining the Priorities of the Development of EU Research Universities Based on the Analysis of Rating Indicators of World-Class Universities". *Baltic Journal of European Studies*, vol. 8, no. 1 (2018): 76-100. DOI: 10.1515/bjes-2018-0006
- Sitnicki, M. "Development of a Model of Digital Research Universities". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4, no. 1 (2018): 311-318. DOI: 10.30525/2256-0742/2018-4-1-311-318
- Sytynytskyi, M. V. "Stratehichne upravlinnia rozvytkom doslidnytskykh universytetiv Ukrainy: teoriia i praktyka" [Strategic Management of the Development of Ukrainian Research Universities: Theory and Practice]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03*, 2019.
- Sytynytskyi, M. V. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom doslidnytskykh universytetiv* [Strategic Development Management of Research Universities]. Kyiv: Lira-K, 2018.
- Yefymenko, T. I. "Kontseptualni pidkhody shchodo rozvytku mekhanizmiv finansuvannia nauky" [Conceptual Approaches to Science Funding Mechanisms' Development]. *Finansy Ukrainy*. 2016. http://finukr.org.ua/docs/FU_16_08_009_uk.pdf
- Yefymenko, T. I., and Hasanov, S. S. "Vahomyi uspikh ukrainskoi naukovoї shkoly hlobalistyky" [Significant Success of Ukrainian Scientific School of Globalistics]. *Finansy Ukrainy*. 2018. http://finukr.org.ua/docs/FU_18_10_128_uk.pdf
- Zhylynska, O. I. "Rozvytok naukovo-tekhnichnoi diialnosti: teoriia i praktyka aktyvizatsii" [Development of Scientific and Technical Activity: Theory and Practice of Activation]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03*, 2016.